

03/60

Ineke Hauer

HOOG WATER

Ode aan de watertank van New York

Ad. Donker

INEKE HAUER

Ode aan de watertank
van New York

Hoog water

AD.DONKER-ROTTERDAM

VOORWOORD 7

LUCAS LIGTENBERG

BEELD VAN EEN FASCINATIE 8

INEKE HAUER

DE KUNST VAN HET OMHOOGKIJKEN 12

TOBIAS WOLDENDORP

EEN VERDRONGEN SYMBOOL 15

BEN MAANDAG

EERBETOON AAN DE WATERTOREN 26

H.J.A. HOFLAND

ELKE DAG WATERTANK 33

LUCAS LIGTENBERG

EEN WOUD VAN PADDESTOELEN 37

ELSBETH TIEDEMANN

VIEW FROM ABOVE 41

PIETER KUSTER

DE WATERTANK OP MONTEVIDEO 44

FRANCINE HOUBEN

WATERTANKS KOMEN IN SOORTEN 49

MAX DENDERMONDE

INHOUD

BLUSWATER 59

RODY CHAMULEAU

IJSPEGELS 63

RASCHA PEPER

DE KURKENTREKKER 74

LISETTE LEWIN

BIOGRAFIEËN 91

DE KUNST VAN HET OMHOOGKIJKEN

TOBIAS WOLDENDORP

SICILIAANS SCHAARS WATER

Het was zeker geen liefde op het eerste gezicht, die keer dat ik voor het eerst in Palermo kwam. Schrikachtig liep ik door de smalle straten van de rommelige Siciliaanse hoofdstad, enkel kort en gespannen om me heen spiedend; geen tijd om mijn blik 'als vanzelf omhoog te laten glijden'. Pas op het dakterras van een van de zestien-eeuwse stadsvilla's vond ik gelegenheid te genieten van het uitzicht. De Tyrreense Zee aan de ene kant en de binnenhof van het Piazza del Pietro aan de andere kant. Daartussenin een zee van dakpannen met bij elk appartement een felgekleurde grote plastic watertank, steevast 'gecamoufleerd' door halfvergane rieten matten of één zieltogende bougainville. Het bonte plastic ergerde me en ik zette mijn stoel met de rug naar het landschap van watertanks en zuchtte bij het zien van de bevrijdende blik op zee. Zou de multimedial kunstenaar Ineke Hauer uit Rotterdam ook zo gereageerd hebben? Of zou zij in navolging van haar in New York opgelopen verliefdheid meteen in vuur en vlam hebben gestaan en een queeste over het dakenlandschap van Palermo hebben gemaakt en de bonte verzameling 'hoog water' gevangen in plastic op foto hebben vastgelegd? Of memoreert het eclectisch samengestelde tafereel toch eerder aan een derdewereldland, waar net als in Sicilië door de permanente onderdruk slechts om de dag een paar uur water getapt kan worden? En als Ineke Hauer het dan gefotografeerd had, zou het dan kunst geweest zijn of 'alleen maar' een registratie van objecten?

RUIMTE VOOR VERWONDERING

Kunst in de openbare ruimte kan, naar mijn mening, twee rollen vervullen. Enerzijds moet kunst ruimte laten voor verwondering en verbeelding. Zo tonen veel *landart*-projecten, waarbij landschapsarchitecten en kunstenaars samenwerken, dat de voorbijganger ruimte krijgt zelf te zien wat hij wil zien. Een recent voorbeeld hiervan is het Henriëtte Herz Park aan de Potsdamer Platz in Berlijn, waar DS landschapsarchitecten en de kunstenaar Shlomo Koren, beiden uit Am-

sterdam, een kunstwerk conceptueel hebben uitgewerkt. Opdat ieder voor zich op deze door de tijdgeest geladen plek, waar eens 'De Muur' liep, de gelegenheid krijgt de gedachten de vrije loop te laten.

Anderzijds kan kunst maatschappelijke processen aan de kaak stellen. Waar de politiek tekortschiet, leggen kunstenaars ongevraagd verbanden. Denk aan het Nederlandse Orgacom wiens werkwijze leidt tot polemieken omdat ze als kunstenaars vanuit het veilige atelier het bedrijfsleven instappen en commerciële processen tot kunst verheffen. Of neem het Weense collectief Wochenklausur, dat sociale misstanden regisseert en de dialoog met het publiek aangaat: zo is er een project waarbij de Oostenrijkse kunstenaars in een busje van het Rode Kruis rondrijden met artsen en verpleegkundigen, en dekens en medicijnen verstrekken aan junkies en zwervers. Wochenklausur stelt door middel van akelig realistische performances het falen van de maatschappij ter discussie, schokt de gevestigde kunstwereld, maar wordt door de subsidiegevers — die uiteindelijk bepalen wat wél en geen kunst is — gehonoreerd. Het registreren van falen als kunstuiting.

TIJD OM WEG TE DROMEN

Ineke Hauers werk past op het eerste gezicht binnen mijn definities van de rol die kunst kan vervullen: het laat ruimte voor verbeelding en biedt gelegenheid maatschappelijke processen wakker te kussen. In de traditie van Bernd + Hilla Becher, het echtpaar dat onder andere het verdwijnende industriële landschap in het Ruhrgebied een plek in de harten van menig kunstliefhebber heeft gegeven, fotografeert Hauer de watertanks op de daken van de hoogbouw in New York en vat ze op als bijzonder verdwijnend stadslandschap. Door het vastleggen van architectonische objecten op een hoogte waar het publiek zelden komt of eenvoudigweg geen oog voor heeft, ontsluit ze een materie die, eenmaal binnen oogbereik, ruimte voor verbeelding biedt. Veertigers zullen bij het zien van haar foto's meteen in een strip van Batman of Spiderman verdwalen en met hun getekende helden van weleer vliegen over de stad, lichtgewicht ankers aan rekbare kabels om de watertanks werpend om houvast te hebben om duivelse afstanden te kunnen overbruggen tussen twee wolkenkrabbers. Twintigers zullen met het zweet in hun handen de verrichtingen van Kenau Reeves (*The Matrix*) voor ogen halen. Oude en jonge (vooral) mannen dromen om het fysiek ondenkbare fysiek te kunnen, spelen zich in deze hoogwaterwereld af.

EEN KNIPOOG NAAR COMPACT BOUWEN

Naast de cartooneske ruimte voor verbeelding laat *Hoog water* ook een nieuwe omgangsvorm met architectuur zien. Door de serie foto's van objecten in telkens andere, maar toch aan elkaar verwante situaties, wordt de kijker gestimuleerd anders naar de op de wolkenkrabbers parasiterende houten staketsels te kijken. Hier worden op organische wijze twee ogenschijnlijk onverenigbare werelden verbonden. Hoe langer je naar de contrasten kijkt, hoe sympathieker de symbiose overkomt. Steeds meer zie je hoe duurzame stedenbouw gestalte krijgt. Hoe de foto's een aanklacht vormen tegen onze stadsuitleg van de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. De foto's laten zien hoe *Welcome in my backyard* (*Wimby*) wordt vormgegeven en hoe kunst een bijdrage kan leveren aan de discussie over de manier waarop compact bouwen toekomst kan hebben. De discussie heeft de afgelopen jaren geleid tot een andere architectonische benadering van het Nederlandse dakenlandschap. Op gebouw Las Palmas in Rotterdam was de groene boomhut van Mechthild Stuhlmacher in het kader van de manifestatie *Parasites* in 2001 al een sprekend voorbeeld van dit Wimby-bouwen. Maar ook Archipel Ontwerpers uit Den Haag zijn bezig in Scheveningen hun *luchtgebonden wonen* te realiseren op bestaande gebouwen aan het havenfront. In de discussie over dubbel ruimtegebruik als opmaat voor duurzame stedenbouw kan het architecten helpen zich te verliezen in het fotowerk uit New York van Ineke Hauer.

BIOGRAFIEËN

LUCAS LIGTENBERG (1958, Nijmegen) is schrijver en journalist. Hij was redacteur van *NRC Handelsblad* en jarenlang correspondent in New York. Nu woont hij in Italië met vrouw en twee kinderen. Zijn meest recente boek is *De Nieuwe Wereld van Peter Stuyvesant*.

INEKE HAUER (1951, Eindhoven) is multimediakunstenaar. Het project *Watertanks in New York: de Kunst van Water*, waar dit boek *Hoog Water* deel van uit maakt, startte zij in 2000 en zal in 2005 voltooid zijn.

TOBIAS WOLDENDORP (1956, Hengelo) is van huis uit landschapsontwerper en werkt als adviseur stedelijk ontwerp en beheer bij DSP-groep in Amsterdam. Daar houdt hij zich vooral bezig met de problematiek rond het sociaal veilig ontwerpen almede met het hergebruik van sociaal cultureel erfgoed. Naast zijn adviseurschap is Woldendorp, welstands lid Wijde Meren, lid van de Kunstcommissie Harderwijk en gast-docent op o.a. de Hogeschool van de Kunsten in Arnhem. Hij heeft de afgelopen vijf jaar regelmatig over (de interactie tussen) (landschaps)architectuur en kunst gepubliceerd.

BEN MAANDAG (1958, Amsterdam) is journalist en schrijft vooral over architectuur en de geschiedenis van Rotterdam.

H. J. A. HOFLAND (1927, Rotterdam) is journalist, columnist van *NRC Handelsblad* en *De Groene Amsterdammer*, en schrijver. Van zijn hand verschenen in boekvorm onder andere essays (*Tegels lichten*, *Het voorgekookt bestaan*), reisreportages (*De wording van het Wilde Oosten*) en romans (*De Alibicentrale*, *Man van zijn eeuw*).

ELSBETH TIEDEMANN (1967, Frans Zwitserland) was van 1996 tot 1999 correspondent voor *Elsevier* in Brussel en van 1999 tot 2002 correspondent voor *de Volkskrant* en *Elsevier* in New York. Zij woonde in het hart van Manhattan en was ooggetuige van de aanslagen van 11 september 2001; een aantal van haar verslagen zijn opgenomen in het fotoboek *New York 09-11* (Prometheus/ de Volkskrant). Zij studeerde geschiedenis en internationaal recht in Leiden.

PIETER KUSTER (1970, Huissen) studeerde 2 jaar Bouwkunde aan de TU Delft en vervolgens Kunst- en cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Tijdens deze studie ging zijn interesse uit naar de invloed van de postmoderne samenleving op de stedelijke cultuur en het landschap. Hij schreef een afstudeerscrip-